

Vrouw Kind Centrum "De Spiegeling" (Moedercentrum Leiden)

Marjan Beijering

Introductie

Het Vrouw Kind Centrum (VKC) De Spiegeling is gehuisvest in een souterrain, in een wijk vol lage flats die kort na de oorlog zijn gebouwd. Bezoekers komen binnen in de keuken en gaan het trapje af om de huiskamer te betreden. Daar zitten om een salontafel heen drie Marokkaanse vrouwen, twee moeders met jonge kinderen en een oudere vrouw. De andere zes vrouwen zijn medewerksters, de Marokkaanse Houria Moussaten is de jongste. De andere zijn Nederlands, drie van hen zijn moslim en dragen een hoofddoek. Asya de Mey is een van hen, zij is als secretaris/penningmeester samen met haar zus Lydia Gijsman -de Mey en Rachma Bergamin, de drijvende kracht achter het ontstaan van het VKC De Spiegeling. Houria is sinds een jaar als lid van de kerngroep en bestuurslid een onmisbare kracht.

Lydia de Mey vertelt hoe ze in juni 2000 met het VKC begonnen zijn. "Een groep vrouwen had het initiatief genomen voor een moedercentrum, maar zij werkten slecht samen, wilden teveel hun eigen toko in zo'n centrum onderbrengen en stopten er uiteindelijk mee. Wij kenden een van die vrouwen goed, zij vroeg ons of we het idee niet wilden oppakken. Dat hebben we toen gedaan. Als iemand je vraagt of je op zijn plant wilt passen doe je dat ook. Uiteindelijk blijkt het dan een boom te zijn waar ook nog vruchten aan komen."

De initiatiefneemsters hebben vervolgens in hoog tempo een aantal vaardigheden onder de knie gekregen. "In het begin wisten we van niks, we hebben onszelf dan ook danig moeten bijscholen op het gebied van public relations en communicatie, fondswerving en computers. Want we wilden wel zo professioneel mogelijk voor de dag komen." Momenteel is het Vrouw Kind Centrum (VKC) alleen op maandagochtend geopend (9-13 uur). Tot voor kort was het centrum ook op donderdagochtend open, maar er waren te weinig vrijwilligers om dat te kunnen bolwerken. Bovendien is de ruimte beperkt, behalve een keuken en een huiskamer annex speelkamer mag het VKC gebruik maken van het kantoor van de Stichting Pastoraal Buurtenwerk, achter de huiskamer.

De Spiegeling heeft van de gemeente Leiden een nieuw pand gekregen, aan de Langegracht.

Na verbouwing en inrichting zal De Spiegeling daar in maart 2003 naar toe verhuizen.

Doelen

De eerste doelstelling van De Spiegeling is ontmoeting in een open en veilige sfeer. Asya de Mey: "We zetten de deur open en laten weten: je mag er zijn, of je nu kinderen hebt of niet, wel of geen opleiding en wat je leeftijd ook is."

Lydia Gijsman had indertijd graag zelf een moedercentrum willen bezoeken: "Dan was ik niet in zo'n isolement terecht gekomen. Daarnaast vind ik het belangrijk dat je ontwikkeling niet stil staat als je kleine kinderen hebt. Dat je kinderen hebt zou je niet moeten belemmeren in je sociale contacten en zelfontplooiing."

In het projectplan dat twee jaar geleden werd geschreven, wordt gesproken over het opheffen van het isolement en het opdoen van praktijkervaring, want "velen hebben deskundigheden en vaardigheden die om diverse redenen niet benut worden". Het VKC wil een plek zijn waar vrouwen zich bewust worden van hun eigen kwaliteiten, waar zij elkaar ondersteunen en waar hun zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde toeneemt. Houria Moussaten kwam voor het eerst naar het VKC toen haar kind drie jaar oud was. "Dat ik mijn kind kon meenemen was fijn, want thuis kwamen de muren op me af. Ik had wel over kinderopvang nagedacht, want ik heb er zelf jarenlang in gewerkt. Maar je inkomen moet wel heel hoog zijn wil je dat kunnen betalen. En mijn moeder wilde niet meer dagelijks oppassen.

In "De Spiegeling" kwam ik al snel in het team, de kerngroep. Ik heb heel veel geleerd en vind het nog steeds een fantastisch initiatief. Ik heb een PR-cursus gedaan en een computercursus. Voor mij was het een duwtje in mijn rug. Ik ben nu aan het solliciteren naar een baan in de verzorging maar wil uiteindelijk een secretaresseopleiding gaan doen."

Deelnemers

De meeste deelnemers zijn vrouwen met jonge kinderen, die nog niet naar school gaan. Vooral nog zijn het vooral Marokkaanse vrouwen die naar het VKC komen. "In ons team zitten veel vrouwen die Marokkaanse vrouwen aantrekken," meent Asya. "Een aantal Nederlandse medewerksters is mos-

lim. Helaas is dat voor andere vrouwen soms een drempel, niet iedereen kijkt door die hoofddoek heen."

Nu wordt er momenteel weinig aan de werving van nieuwe deelnemers gedaan. De ruimte waarin het VKC nu zit, is beperkt. Als er nieuwe vrouwen komen, zijn die vaak door een ander meegenomen. Af en toe worden er vrouwen door instanties doorgestuurd. De bestuursleden willen de werving van nieuwe deelnemers weer oppakken als zij in het nieuwe centrum zitten.

De meeste vrouwen die in de beginperiode bij het centrum betrokken waren, zijn dat nog steeds. Voor het VKC is het lastig dat zij niet naast hun opleiding betaald in De Spiegeling kunnen werken. I.D.banen en Melkertbanen zijn alleen beschikbaar voor vrouwen die een uitkering hebben. Die hebben veel vrouwen niet, zij leven van het inkomen dat hun man verdient.

Zodoende zijn alle medewerkers onbetaalde medewerkers. "Vrijwilligers willen we niet genoemd worden, dat klinkt te vrijblijvend," zegt Lydia. Het VKC geeft een onkostenvergoeding van € 4,50 per ochtend. Als iemand een cursus geeft krijgt ze daarvoor een vergoeding. Het werk zou eigenlijk wel betaald moeten worden, vindt iedereen, want dat is nu juist een van de pijlers van de moedercentra: vrouwen moeten betaald worden voor het werk dat ze doen en een eigen inkomen verwerven.

De Spiegeling gebruikt nadrukkelijk de naam Vrouw Kind Centrum. Maar ook vrouwen zonder kinderen of oudere vrouwen zijn welkom. Volgens de bestuursleden bestaat de groep bezoekers uit ongeveer 25 vrouwen, waarbij zo'n 15 kinderen horen. Er komen het meest Marokkaanse vrouwen, een paar Surinaamse en Nederlandse vrouwen en af en toe een Turkse. Er wordt niets gevraagd van de bezoekers, behalve dat ze zich houden aan de huisregels: niet roken, geen alcohol, geen huisdieren.

Het VKC krijgt veel vragen van vrouwen, ze willen bijvoorbeeld graag naailes of computerles. Maar de ruimte om meer te doen is beperkt. Bovendien is de stap om zelf iets te gaan doen voor velen te groot. Lydia: "Als je vraagt of mensen iets willen doen, merk je dat het vaak lastig is. Alleen voor koken krijg je gemakkelijk mensen. Bij andere activiteiten zijn vrouwen terughoudend."

Toch zijn de vrouwen die nu medewerkster zijn, begonnen als bezoeker. Zij zijn nu gastvrouw of begeleiden activiteiten. Zij vormen het team, maar het is volgens de bestuursleden lastig om ze de kerngroep in te trekken. Het idee dat er geen centrum is als niet iedereen meehelpt, leeft niet. Houria: "Sommige vrouwen denken dat wij gewoon betaald worden voor wat we doen." Lydia: "Of dat ik

me thuis verveel, omdat ik al grote kinderen heb." De donderdagochtend is opgegeven omdat er te weinig vrijwilligers waren. Als er straks meer ruimte is, zijn er meer mogelijkheden voor activiteiten en zal het beleid ten aanzien van de medewerkers ook meer vorm krijgen.

Draagvlak

Het moedercentrum is gevestigd in Leiden Noord, een van de armere wijken in Leiden. Een naoorlogse arbeiderswijk met relatief veel goedkope huurwoningen. De culturele diversiteit is groot en de verschillende groepen hebben weinig contact met elkaar. De gemeente wilde hier aanvankelijk geen moedercentrum. Er waren al vrouwenactiviteiten in Noord, maar volgens de bestuursleden vonden die vooral 's middags en 's avonds plaats. "Veel moeders moeten dan thuis zijn voor de kinderen. Of ze kunnen om andere redenen de deur niet uit." Veel vrouwen stappen ook niet zomaar een buurthuis binnen. De koffie is er te duur en er hangen bijvoorbeeld jongeren rond die ze eng vinden. Het startniveau van de cursussen is er vaak nog te hoog.

Het VKC biedt activiteiten aan op het laagst mogelijke niveau, ze zijn voor iedere vrouw toegankelijk. "We hebben hier vrouwen gehad die in het begin alleen bij de deur bleven staan, die zitten nu op de bank te vertellen. Maar ook kinderen die aan hun moeder vastklitten en nu zelf spelen." Dat er geen mannen binnen komen speelt ook een rol, ook voor vrouwen die in het verleden last hebben gehad met mannen, die voelen zich hier veilig.

De gemeente is wel bezig geweest met een moedercentrum in Zuidwest, maar dat initiatief is nooit van de grond gekomen. De Spiegeling is tegen wil en dank in een jaar tijd opgezet. Lydia zegt daarover: "Wij zijn altijd pragmatisch geweest. Werkt plan A niet, dan zetten we plan B in gang. Het scheelde dat we geen verschillende belangen hadden. Ons enige belang was het opzetten van het centrum."

Eén beleidsmedewerker van de gemeente heeft de plannen altijd gesteund. En de politiek is bewerkt door alle vrouwelijke raadsleden uit te nodigen op de koffie en hen uit te leggen wat ze wilden en wat daarvoor nodig was. Dat hielp, met name de raadsleden Marjan de Jonge (CDA) en Sita Dewkalie (GrL) zijn voor hun belangen opgekomen. De VKC-vrouwen zijn ook naar raadsvergaderingen gegaan om te kijken hoe het er daar aan toe ging. In een commissievergadering bleek dat de wethouders aanvankelijk uitgesproken negatief waren over het plan: "Je hebt toch dat imago van een beetje koffiedrinken en kletsen." Dat de vrouwelijke raadsleden wel enthousiast waren heeft geholpen, uitein-

delijk waren alle vijf de wethouders voor. "De schoonheidsprijs kregen we niet, zeiden ze, maar ze hadden wel bewondering voor ons doorzettingsvermogen."

Zo heeft de Spiegeling na twee jaar toch een nieuw, groter pand weten te regelen. Andere vrouwenorganisaties, De Taalschool bijvoorbeeld, zullen op andere dagen van de ruimtes gebruik maken.

De keuze om met een kleine groep een stichting te vormen en eerst de huisvesting te regelen, heeft nadelen, vinden de bestuursleden. "Als wij, de leden van de kerngroep, wegvallen, dan houdt De Spiegeling op te bestaan. Vlak nadat we begonnen, hebben we een dieptepunt gekend. Asya heeft het moedercentrum toen drie maanden alleen gedraaid omdat een van ons ziek werd en een ander zich terug trok. Pas toen zij in februari 2001 terugkwamen is het VKC écht begonnen. Nu proberen we het team sterk te maken door goede trainingen te volgen."

Begeleiding

Het netwerk van moedercentra was belangrijk vanwege de uitwisseling van informatie. Het VKC heeft ook ondersteuning gehad van PJ partners en het LCO.

Maar het belangrijkste was de hulp van Martin van der Velde, pastoraal buurtenwerker. Hij was van het begin af aan betrokken bij het VKC en heeft inmiddels van zijn werkgever drie uur per maand gekregen om De Spiegeling te ondersteunen. Na de verhuizing zal hij dat in principe blijven doen. Als er geld is voor het aanstellen van een vrouwenwerkster, zal hij zijn taken aan haar overdragen. "Het is soms lastig dat hij een man is, hij kan toch niet mengen met de bezoekers."

Het VKC heeft Van der Velde's kennis op het gebied van buurten, fondsen en politiek goed kunnen gebruiken. Lydia: "Hij leerde ons structureel te denken, een lijn uit te zetten. We hebben daar heel veel aan gehad. Als je zoiets opzet met allemaal leken heb je iemand nodig die je af en toe kan ondersteunen. Want in het begin hadden we alleen het telefoonnummer van het LCO en een stapel oude notulen."

Werkwijze

In De Spiegeling worden vrouwen gestimuleerd om deel te nemen aan activiteiten. Er is een programma dat uit vier onderdelen bestaat die steeds terugkomen. Eens in de vier weken is er een thema-ochtend, waarin onderwerpen als weerbaarheid en gezondheid aan bod komen. Vrouwen bereiden de ochtenden zelf voor, zo nu en dan wordt er een deskundige uitgenodigd, een diëtiste bijvoorbeeld. De week erop is er een tafelactiviteit, een creatieve

ochtend waarop vrouwen zelf iets maken. In de derde week is er aandacht voor beweging.

Momenteel is dat yoga maar er is ook wel eens aandacht geweest voor zelfverdediging. In de kleine ruimte waarin het VKC nu gevestigd is, is dat echter geen doen. Op de vierde ochtend is er een verwendag, vrouwen kunnen dan worden behandeld door een professionele specialist. De week erop begint de cyclus opnieuw.

Vrouwen kunnen komen wanneer ze willen en de activiteiten zijn gratis, een enkele keer wordt een klein bedrag gevraagd. Als medewerker hebben vrouwen de mogelijkheid om deel te nemen aan cursussen en trainingen. Een groot voordeel is dat het goed mogelijk is om scholing en het opdoen van werkervaring te combineren met de zorg voor kleine kinderen.

De huidige bezoekers hebben via - via gehoord over het VKC. De medewerksters hebben flyers uitgedeeld, er zijn artikelen in kranten verschenen en TV west heeft een item aan het centrum gewijd. Met die PR werd bekendheid van het centrum beoogd, meer dan het de bedoeling had om bezoekers te trekken.

Naar buiten toe bestaat het netwerk van het VKC uit vrouwelijke raadsleden en medewerkers van het maatschappelijk werk, de sociale dienst, Raad en Daad (raadslieden), Waves (vrijwilligersorganisatie). Er is contact met het buurthuis waarin een internetcafé en een bibliotheek is gevestigd. Het nieuwe centrum ligt formeel in een andere wijk, maar is niet ver van de huidige plaats van het VKC. Daar willen ze in ieder geval drie dagen per week gebruik van maken. Per dag is er ruimte voor maximaal 50 vrouwen. De ochtend wordt wellicht uitgebreid naar een hele dag van 9-16 uur, "want in drie uurtjes kan je bijna niets doen".

Organisatie

De initiatiefnemers van het VKC besloten al heel snel om een stichting op te zetten. Lydia: "Naar de politiek en naar fondsen toe was dat de beste manier om serieus genomen te worden. Anderen vinden het beter om eerst een stevige groep te vormen, maar het blijft een kip-of-ei vraag. Dit pand is gewoon te klein, biedt niet de mogelijkheid om meer te doen met meer mensen."

In principe kan iedere vrouw deelnemen aan de kerngroep, waar beslissingen genomen worden en activiteiten worden bedacht. Uit de kerngroep is een bestuur gevormd dat beleid maakt, doelstellingen formuleert, externe contacten onderhoudt en verantwoordelijkheid draagt voor gebouw en financiën. De bestuursleden hebben een voorbeeldfunctie voor de 'passieve' bezoekers. Asya, Lydia, Houria en Rachma vormen de kerngroep en zijn ook bestuursleden. Daarnaast zitten er nog twee

'stille' leden in het bestuur. Lydia: "Omdat Asya en ik zussen zijn, moest het bestuur uit meer mensen bestaan." Dat de kern van het VKC bijna samenvalt met het bestuur komt doordat De Spiegeling zelfstandig is. Meestal valt zo'n centrum onder het bestuur van een welzijnsstichting. Die autonomie is een voordeel, maar brengt ook veel werk met zich mee: "Het tekenen van het contract, de aannemer, de inrichting van het pand: we doen het allemaal zelf. Het is ontzettend leerzaam."

Idealiter heeft het VKC in de toekomst vaste medewerkers in dienst die het beleid uitvoeren en zorgen voor de dagelijkse gang van zaken. Een vrouwenwerkster, die een aantal uitvoerende taken op zich neemt, staat ook op het verlanglijstje. Asya: "Maar we willen geen leiding boven ons, daar hebben we de afgelopen twee jaar te hard voor gewerkt. Iemand naast ons is prima. We willen graag iemand via een ID of Melkert baan aanstellen. Als eerste zouden degenen die al die tijd het werk gedaan hebben daarvoor in aanmerking komen, wijzelf dus. Daarom gaan we volgend jaar de opleiding tot cultureel werkster volgen. Als er een betaalde functie komt, dan willen wij gehonoreerd worden."

Maar vooralsnog is het zo dat de vier leden van de kerngroep het VKC draaiende houden. Zij worden wel ondersteund door gastvrouwen die de bezoekers verwelkomen, koffie schenken en een praatje maken. De gastvrouwen creëren een sfeer van saamhorigheid, die tegelijkertijd wel open moet zijn voor nieuwelingen. Voor de leden van de kerngroep/het bestuur is het lastig om de verschillende functies naast elkaar te doen. "Je bent een duizendpoot die voortdurend van rol wisselt. De taken zijn nog teveel verstrengeld." Asya: "De rol van gastvrouw, daar ben ik bijna vanaf. Maar als bestuurslid heb ik nog steeds een dubbele taak, die van penningmeester/secretaris." Haar zus Lydia is voorzitter, maar ze schenkt nog steeds koffie op maandagochtend.

Financiën

Het VKC krijgt subsidie voor activiteiten, maar nadrukkelijk niet als moedercentrum. "Blijkbaar willen ze niets meer met dat idee." Het nieuwe pand wordt door de gemeente ter beschikking gesteld en ook de huur wordt door hen betaald. Voor de verbouwing en inrichting worden fondsen aangeschreven. "We hebben contact gehad met het fonds 1818. We nemen opnieuw contact met hen op als de voorbereidingen voor het pand in een verder gevorderd stadium zijn en er een duidelijke begroting is." Het VKC hoopt dat het fonds 1818 het grootste deel van de verbouwingskosten, ongeveer € 20.000 op zich zal nemen. Voor de inrichtings-

kosten zullen er andere fondsen aangesproken moeten worden. In totaal denkt het VKC € 50.000 nodig te hebben.

De Spiegeling rekent op een bijdrage van de gemeente voor haar activiteiten van € 25.000 (in 2001 kregen zij 14.000 gulden voor een kwartaal). Verder is er nog wat geld over van een aantal start-subsidies van Cordaid, PIN/SKN en de Stichting Rotterdam. Asya: "Dat waren allemaal bedragen onder de € 5000, maar we hebben zuinig aan gedaan. Het Brugfonds van de gemeente Leiden heeft een gedeelte van de notariskosten betaald." De grootste kostenposten waren notariskosten, kantoormiddelen (telefoon, postzegels, papier, computer), PR-kosten (flyers) en de kosten voor deskundigheidsbevordering. De huisvestingskosten waren tot nu toe laag.

De vergoedingen voor de medewerksters vormen een groot knelpunt. Asya: "We moeten daar steeds constructies voor bedenken. Soms kunnen ze cursussen volgen op kosten van het VKC. Verder is er een onkostenvergoeding van € 4,50 per dagdeel." Deelnemers betalen € 0,70 per dagdeel en eenmaal per maand betalen ze voor het materiaal dat gebruikt wordt op de verwenochtend.

De bestuursleden weten inmiddels dat het verkrijgen van geld uit fondsen erg veel tijd en inspanning kost. "Het gaat nooit in één keer. Je moet uitgebreide aanvragen indienen waarbij je zoveel mogelijk informatie geeft." Het VKC heeft tot nu toe alleen voor specifieke onderdelen geld aangevraagd bij fondsen. "We zijn nog zo klein dat een andere manier nog geen zin heeft. Dit pand is de leerschool, straks gaan we echt beginnen."

Informatie

VKC De Spiegeling
Bernhardstraat 32
2316 RA Leiden

Vanaf circa maart 2003
Langegracht 57
2312 NW Leiden
Contactpersoon Lydia Gijsman-de Mey (voorzitter)
Tel. (071) 522 11 53 (maandagochtend)

Informatiemateriaal: folders
Website <http://www.opbouwwerk.nl/moedercentra/Home.html>